

BACH–COLLEGIUM PRAHA

www.bachcollegium.cz

kostel sv. Václava na Smíchově

Náměstí 14. října, Praha 5

Středa 5. dubna 2023 v 19:30

koncert č. M53

Josef Bohuslav Foerster: Stabat Mater

účinkují:

Komorní sbor Bach–Collegia Praha

Linda Sítková – varhany

Jiří Mátl – dirigent

PROGRAM:

Eduard Tregler

(1868–1932):

Missa in D

op. 6 pro smíšený sbor a varhany

Kyrie

Gloria

Credo

Sanctus

Benedictus

Agnus Dei

Jan Bernátek

(1950)

Ježíš a lotr na kříži

pro varhany

Josef Bohuslav Foerster

(1859–1951)

Stabat Mater

op. 56 pro smíšený sbor a varhany

Eduard Tregler (1868 – 1932) byl vynikající český skladatel, hudební umělec, dirigent a pedagog. Narodil se v Lounech. Jako patnáctiletý odešel studovat do Prahy na varhanickou školu, kde jako pedagogové působili František Blažek, Karel Knittl, Karel Stecker a později Josef Klička. V tuto dobu byla varhanická škola nejen přípravou ke hře na varhany, ale zároveň i výbornou školou kompoziční. V roce 1887 vypracoval Tregler jako školní úkol Klavírní kvintet, na který byl prostřednictvím ředitele školy Vojtěcha Šváchy upozorněn Antonín Dvořák. Zde začíná celoživotní přátelství těchto dvou hudebních osobností.

V roce 1889 se stal Tregler varhaníkem a po roce i regenschorim v chrámu sv. Jiljí u dominikánů v Praze. Pro potřebu tohoto sboru píše Tregler v letech 1892 – 1895 celkem 7 mší. Roku 1897 se Tregler zúčastnil konkurzu na místo prvního dvorního varhaníka v Drážďanech. Ačkoli neměl naprosto žádné protekční kontakty, místo získal a ve svých 28 letech se tak stal prvním a také jediným českým varhaníkem, který zastával tuto vysokou funkci. Po třech letech se však vrací do Prahy a přijímá místo ředitele kůru v bazilice sv. Václava na Smíchově, tedy v místě dnešního koncertu.

Později Prahu opouští a usazuje se v rodných Lounech, kde zastává místo učitele zpěvu a hudební výchovy na lounské reálce a sbormistrovské místo v lounském Hlaholu. V roce 1906 spoluzakládá hudební spolek nazvaný Lounská filharmonie, z kterého se pod Treglerovým vedením zanedlouho stává nedostižná chloubou města Louny. V roce 1913 vítězí Tregler v soutěži o místo profesora na varhanické škole v Brně před porotou, které předsedal Leoš Janáček. Toto místo zastává Tregler kromě krátké přestávky až do své smrti v roce 1932.

Na úvod dnešního programu jsme z Treglerovy bohaté skladatelské tvorby, věnované převážně duchovní hudbě, klavíru a varhanám, vybrali mši nesoucí na partituře nadpis Missa in D. Eduard Tregler tuto skladbu určil smíšenému sboru doprovázenému varhanami. Dílo nevšední hudební krásy, plné překvapivých výrazových a modulačních přechodů, je typickou ukázkou hudby velmi rychle se vzdalující pravidlům ceciliánské reformy.

Jan Bernátek (1950) je český hudební skladatel, klavírista a varhaník, pocházející z Prostřední Bečvy na Valašsku. Na konzervatoři v Ostravě absolvoval obor klavír, poté JAMU v Brně a hudební kompozici

u I. Hurníka v Praze. Působil jako klavírista a korepetitor v Pražském mužském sboru FOK, na Pražské konzervatoři a v Hudební škole hl. města Prahy a na gymnáziu Jana Nerudy s hudebním zaměřením.

Ve skladatelských soutěžích v Česku i zahraničí získal již více než 30 cen, např. cenu Ministerstva kultury za Koncert pro klavír a orchestr, dvakrát cenu Českého rozhlasu za kantátu *Svatý Vojtěch* a oratorium *Nový Jeruzalém*. Všechna tato díla také natočil Český rozhlas.

Orientuje se převážně na tvorbu vokální, kde často spolupracuje se svou manželkou Hanou Bernátkovou – pěvkyní a hlasovou pedagožkou. Dlouhodobě spolupracuje také s varhanicí Lindou Sítkovou, která mu premiérovala všechny velké varhanní skladby.

Skladatelsky navazuje na klasiky 20. století a přiklání se k neoklasicismu.

Varhaní skladbu *Ježíš a lotr na kříži* (2013) věnoval autor svému příteli kapucinskému knězi bratru Dismasovi. Jednovětá skladba má více dílčích částí. V úvodu je zobrazen Ježíš na kříži jako tiše trpící - je zde použit citát chorálu H. L. Hasslera (*Ó hlavo plná trýzně*). Další část otevírá téma lotra na kříži - dramatická hudba a na jejím vrcholu se v pedálu varhan znovu objeví téma chorálu. Skladba vyústí do závěrečné části *Maestoso*, která vyjadřuje Ježíšovo odpuštění, usmíření a vykoupení.

Josef Bohuslav Foerster (1859–1951) byl český hudební skladatel, pedagog, spisovatel a hudební kritik. Pochází z kantorského rodu s dlouhou hudební tradicí. Jeho otec Josef Förster byl mimo jiné kapelníkem u sv. Víta a učil na Pražské konzervatoři. Hudebně vzdělaná byla i jeho matka a všichni jeho sourozenci. V mládí se Josef Bohuslav Foerster učil hře na klavír, violoncello a varhany. Po absolvování gymnázia ve Spálené ulici pokračoval od roku 1875 ve studiu na vyšší reálce pražské, kde byly položeny základy jeho všestranné vzdělanosti, zájmu o literaturu a malířství. Po maturitě (1878) začíná na přání otce, který nechtěl, aby se jeho děti věnovaly hudbě "z povolání", studovat chemii na německé technické škole. Jeho osobnost však stále intenzivněji tíhne k hudbě a tak nakonec v roce 1879 vstupuje na pražskou varhanickou školu. Zde je žákem Adolfa Průchy, Františka Blažka a ředitele školy Františka Zdeňka Skuherského.

Po studiích byl Foerster varhaník u sv. Vojtěcha, ředitel kůru v chrámu Panny Marie Sněžné a pracoval jako

hudební referent Národních listů. V roce 1888 se oženil s mladou talentovanou sopranistkou Bertou Lauterovou. Se svojí chotí se Foerster přestěhoval nejprve do Hamburku, kde tato operní diva získala v letech (1893-1903) angažmá v Městském divadle. Následoval další zahraniční pobyt ve Vídni (1903-1918), kde Berta zpívala ve Vídeňské dvorní opeře. Po celou dobu zahraničního pobytu se Foerster pilně věnoval pedagogické činnosti, žurnalistice a samozřejmě kompozici.

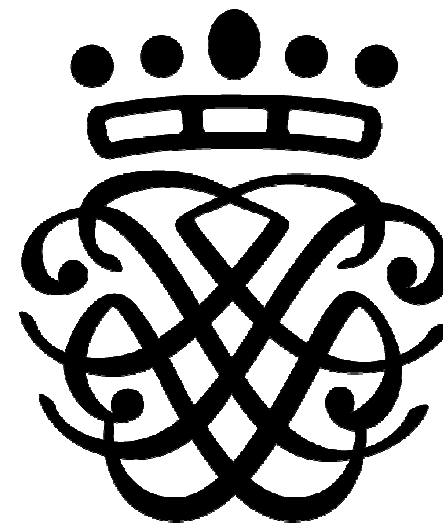
Po dlouhých 25 letech se v roce 1918 Foersterovi vracejí do Prahy. Foerster se již jako uznávaný skladatel stává profesorem na Pražské konzervatoři a přednáší na Filosofické fakultě UK. Vrcholem jeho společenské kariéry bylo jeho zvolení v roce 1931 prezidentem České akademie věd a umění. Dne 23. listopadu 1945 mu byl jako prvnímu hudebníkovi udělen titul národního umělce.

Stabat Mater (*Stála Matka bolestná*) je středověký latinský církevní hymnus, líčící bolest Panny Marie pod Kristovým křížem. Je založen na prorocích Simeona, podle kterého probodne Srdce Matky Ježíše Krista meč bolesti. Sekvence pochází ze 13. století a její autorství je sporné. Jako možní autoři bývají uváděni papež Inocenc III., básník Jacopone da Todi nebo svatý Bonaventura. V roce 1727 byla katolickou církví báseň oficiálně zařazena jako sekvence při mši na svátek Panny Marie sedmibolestné (15. září). Jímavá slova vyjadřující bolest matky nad ztrátou syna se stala inspirací pro umělecké vyjádření všech žánrů v celém průběhu historie.

Foersterovo zhudebnění *Stabat Mater* pochází z roku 1892 a patří tak do období jeho prvního tvůrčího rozmachu před odchodem do zahraničí. Foersterova hudba je bytostně lyrická s neopakovatelnou intimní subjektivitou. Výrazným prvkem skladby je polyfonní vedení vokálních hlasů a hluboce meditativní melodie podtrhující duchovní rozměr textu. Poměrně obtížná skladba je původně určena smíšenému sboru s doprovodem velkého orchestru, ale nejčastěji bývá uváděna s varhanním doprovodem. Patří k autorovým nejlepším sborovým skladbám.

*Srdčně zveme na 1. koncert Svatojánského varhanního cyklu 2023: 14.5.2023 v 18:00 kostel sv. Jana Nepomuckého na Skalce, Vyšehradská, Praha.
Jan Verner - trubka, Linda Sítková - varhany*

Bach-Collegium Praha, z.s.
s podporou Městské části Praha 5

**Bach
Collegium
Praha**

Kostel sv. Václava na Smíchově
Náměstí 14. října, Praha 5

Středa 5. dubna 2023 v 19:30